

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen

Miljöbyrån, S3

Beslutande
Minister
Carina Aaltonen

Föredragande
Vattenbiolog
Susanne Vävare

Justerat
Omedelbart

.....
Ärende/Dnr/Exp.

.....
Beslut

Nr 55

Beslut om att förtydliga om tillsyn och ansvarsfördelning
för fastslagna vattenskyddsområden

ÅLR 2015/6591

113 S3

Landskapsregeringen beslutar att fastslå dokumentet
”Vattenskyddsområden på Åland och ansvarsfördelning”, enligt **bilaga 1,**
S0315E25.

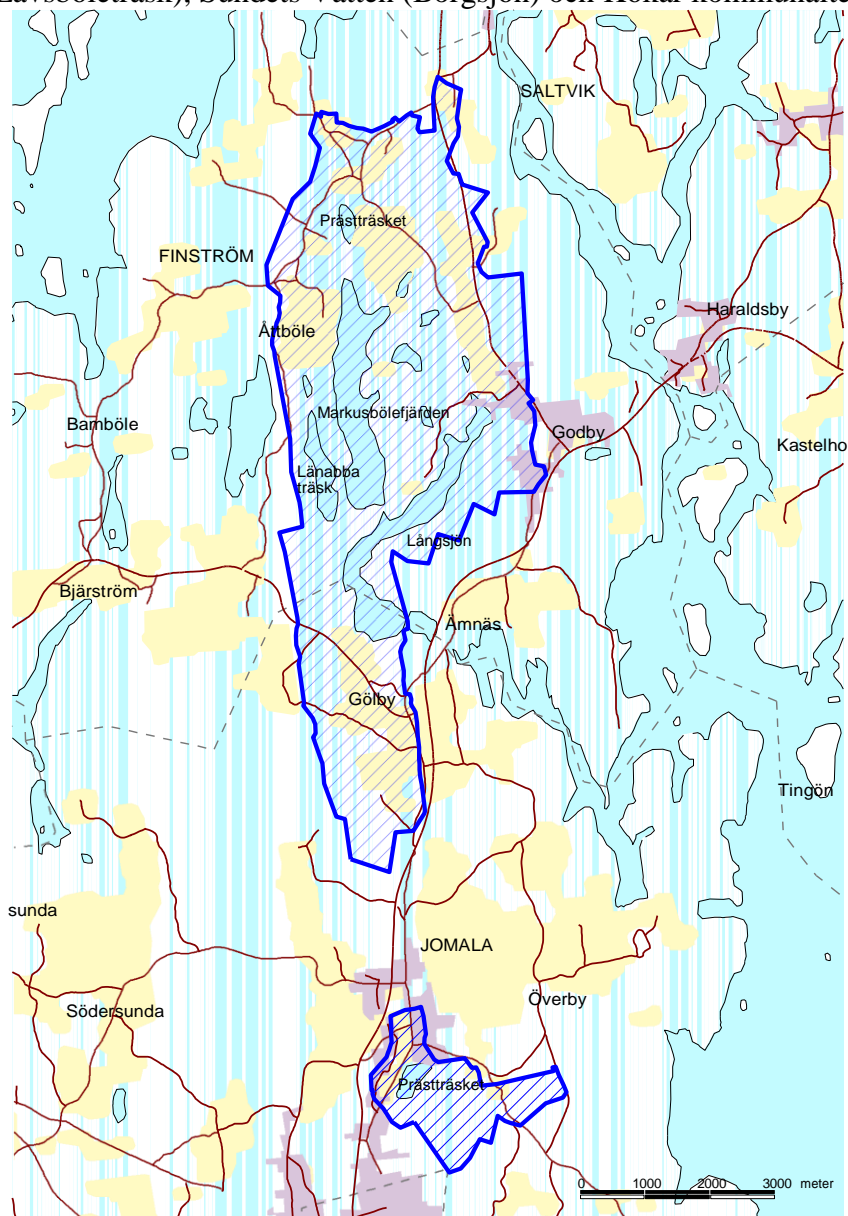
Motivering

Genom Västra Finlands Vattendomstols utslag nr 32/1988/3 har skyddsområden avsatts för Dalkarby träsk, Markusbölefjärden och Långsjön samt deras tillrinningsområden i Jomala och Finströms kommuner. Specifika föreskrifter utfärdades att gälla generellt för skyddsområdena. Då lagstiftning och rekommendationer har förändrats sedan 1988 har det funnits ett behov av att förtydliga tillsyn och ansvarsfördelning för de olika föreskrifterna.

Bifogat dokument, ”Vattenskyddsområden på Åland och ansvarsfördelning”, har utarbetats genom samrådsmöten mellan miljöbyrån, tillsynsmyndigheten ÅMHM och Ålands vatten. Dokumentet kommer att finnas tillgängligt på landskapsregeringens hemsida.

Vattenskyddsområden på Åland och ansvarsfördelning

I detta dokument förtydligas tillsyn och ansvarsfördelningen avseende fastslagna föreskrifter. I dagsläget finns fem vattenbolag som distribuerar dricksvatten från ytvattentäkter: Ålands Vatten (Dalkarby träsk, Långsjön, Markusbölefjärden), Tjenan Vatten (Toböleträsk), Bocknäs Vatten (Lavsböleträsk), Sundets Vatten (Borgsjön) och Kökar kommunal teknik (Oppsjön).

Nuvarande vattenskyddsområden

Genom Västra Finlands Vattendomstols utslag nr 32/1988/3 har skyddsområden avsatts för Dalkarby träsk, Markusbölefjärden och Långsjön samt deras tillrinningsområden i Jomala och Finströms kommuner. Specifika föreskrifter utfärdades att gälla generellt för skyddsområdena. Dessutom utmärktes speciella skyddsdikey med 3 meters zoner där det är förbjudet att använda bekämpningsmedel samt att bearbeta och gödsla marken. Ersättningar betalades ut för inskränkningarna gällande skyddsdikeyna.

I nedanstående text beskrivs ansvarsfördelningen, under respektive föreskrifter.

Vattenskyddsplanens föreskrifter.

Förutom stadganden i vattenlagen bör på skyddsområdena, om ej vattendomenstolen på ansökan annorlunda föreskriver, särskilt iakttas följande föreskrifter:

a) Djurstall bör vara försedda med sådana vattentäta bassänger eller gödselplattor för lagring av avfall att förorening av vattendrag och grundvatten förhindras. Dessa lagringsutrymmen bör vara så dimensionerade, att de rymmer gödsel samt det regn-, smält-, tvättvatten och dylikt, som kommer in i lagringsutrymmena, från en 12 månader lång tid.

De anläggningar för gödselhantering, som inte fyller ovan nämnda krav, skall inom fyra år efter det detta utslag vunnit laga kraft ombyggnas så, att de motsvarar skyddsföreskrifterna.

Spridning av gödsel på snötäcke eller frusen mark är förbjudet.

b) Svämngödsel eller slam från avloppsreningsverk skall vid spridning på åkermark omedelbart nedmyllas.

OBS! Föreskriften har förtydligats under 2014:

Förtvdligande av föreskrift b:

Kravet på omedelbar nedmyllning på åkermark avser huvudsakligen bar mark inom hela avrinningsområdet/-områdena. Med omedelbar avses senast inom 4 timmar från spridningstillfället.

Marknära spridning i växande gröda är tillåtet under förutsättning att hanteringen inte medför ökad risk för försämring av vattenkvalitén.

När jordbrukaren sprider flytgödsel i växande gröda, ska någon av följande metoder användas:

- bandspridningsteknik eller annan liknande teknik som innebär att gödseln direkt placeras på marken under växttäcket
- myllningsaggregat eller annan liknande teknik som innebär att gödseln placeras direkt i marken.

c) Ytgödsling utan omedelbar nedmyllning av gödseln på åkerområden närmare än 100 m från stranden är förbjudet.

Spridning av konstgödsel på åkrar med höstsådd, gräsvall, grönsaks- och bärväxter samt fruktträd är dock tillåtet mellan den 20 april och den 1 september samt kalkning av marken.

Ifrågavarande områden vid stränderna framgår i bilagorna 1 och 2 till detta utslag.

Föreskrift A-C: Har kopplingar till nitratbeslutet. ÅMHM utför tillsyn vid misstanke om överträdelse. Jordbruksbyrån måste genom sitt myndighetsansvar informera om de föreskrifter som gäller till verksamma inom vattenskyddsområdet.

d) Byggnader som uppförs på områdena skall såvitt det är möjligt anslutas till ett allmänt avloppsledningsnät. I annat fall skall avloppsvattnen via ett slutet system eller på annat sätt ledas bort från skyddsområdena eller behandlas så, att vattenkvaliteten i sjöarna ej försämras.

e) Anläggningar för avloppsvattenbehandling, torrklsetter, avloppsledningar, gödsellager, urinbrunnar, och motsvarande skall vara så täta samt underhållas och användas så att vattendrag och mark ej förorenas. Anläggningarna skall dimensioneras och byggas enligt myndigheternas bestämmelser och direktiv. Pressvätska från ensilageframställning får ej inom nederbördsområdet ledas till sjöarna via bäckar eller diken utan behandlas på samma sätt som gödsel från kreatursskötsel.

Tillsynsansvar över avlopp delas mellan ÅMHM och kommunerna beroende på storleken på anläggningen.

Kommunen beviljar avloppstillstånd och fungerar som tillsynsmyndighet för små avloppsanläggningar. Med små avloppsanläggningar menas anläggningar med en maximal belastning motsvarande högst 25 personekvivalenter. **Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet** prövar ansökningar om tillstånd för eller miljögranskning av de större avloppsanläggningarna och utövar även tillsynen över dessa. Mer detaljerade uppgifter om reningskrav och avloppstillstånd finns under LF (2008:130) om miljöskydd, bilaga 2.

AKTUELL LAGSTIFTNING OCH REKOMMENDATIONER:

Huvudsakligen vattenlagen (1996:61), landskapslagen (2008:124) om miljöskydd och landskapsförordning (2008:130) om miljöskydd. Avloppsanläggningar inom vattenskyddsområde ska utöver kraven på reduktion av näringsämnen också klara hög skyddsnivå med avseende på hälsoskydd. Hög skyddsnivå avseende hälsoskydd innebär att anläggningen även ska reducera utsläppen av smittförande ämnen som bakterier och virus i tillräcklig omfattning. De gränsvärden som ska underskrivas föreskrivs i tabell 1 gällande utmärkt kvalitet för inlandsvatten i bilaga 1 i Ålands landskapsregerings beslut (2008:70) om kvalitetskrav på och kontroll av vattnet vid allmänna ytvattenbadplatser.

I första hand rekommenderas slutna avloppssystem eller anslutning till kommunalt avloppsledningsnät i tätens närområde, d.v.s. 50-100 m zon. För de slutna systemen förespråkas källsorterande system, som möjliggör återvinning av näringsämnen¹.

Bräddavlopp från ledningsnät eller pumpstation bör vara försedda med utjämningsmagasin (inkl. ev. pumpbrunn) motsvarande ett dygnsmedelvärde samt försedda med larmövervakningssystem som fungerar även vid strömavbrott. Självfallsledningar ska filmas med skäliga mellanrum.

f) På området får ej anläggas avstjälningsplatser eller begravningsplatser. Finströms församlings begravningsplats i Prästgården by får dock utbyggas för att tillgodose Finströms kommuns behov av gravplatser.

g) På området får ej byggas servicestationer, bränsledistributionsstationer, olje- eller asfaltstationer eller sådana industrianläggningar, från vilka det kan komma ut i 1 § i förordningen om förhandsåtgärder för skydd av vatten nämnda miljöfarliga ämnen.

På området får ej utan tillstånd av Ålands landskapsstyrelse byggas sådana fabriker, anläggningar eller lager, som nämns i 3 § i förordningen om förhandsåtgärder för skydd av vatten. Detta gäller ej upplagring av brännbara vätskor, vilket behandlas nedan i punkt h).

h) På området får ej anläggas lager för oljor, fenoler, bränslen i vätskeform, landsvägssalt eller andra ämnen, som är skadliga för grundvattenkvaliteten

¹ Källsorterande system – även utan återföring - är lämpliga att använda ur vattenvårdssynpunkt då det är en bra teknik för att reducera utsläpp av näringsämnen och ämnen som kan bidra till föroreningar av vatten. Ett avloppssystem med källsortering och uppsamling av hela eller en del av toalettfraktionen ger möjlighet till återföring av en fraktion som på flera sätt är renare än det slam som är produkten av rening av ett blandat avloppsvatten. De källsorterande systemen har också andra fördelar såsom lägre energi- och vattenförbrukning samtidigt som de kan uppfyller kraven på hälsoskydd och miljöskydd. Vid lokalt omhändertagande av de sorterade fraktionerna är det viktigt kompostering/spridning sker på ett hygieniskt och miljöriktigt sätt.

och vattenkvaliteten i vattendragen. Förbudet berör ej enskilda fastigheters cisterner, som är utrustade med skyddsanläggningar. Dessa cisterner och ledningar bör skyddas på behörigt sätt. Vid transport av ovannämnda ämnen bör speciell försiktighet iaktas för att förhindra att de kommer i jorden.

Besiktning av oljecisterner inom skyddsområdet bör utföras så som anges i landskapslagen om tillämpning av vissa i riket gällande författningar rörande explosionsfarliga ämnen (ÅFS 12/71, ändring 7/85).

Föreskrift F-H: Ansvaret tillhör primärt kommunen. Kommunen måste införa begränsningar då de planerar för byggande samt beakta dessa föreskrifter vid byggnadslovgivning. Besiktning av oljecisterner och kemikalieanläggningar: ÅLR och Ålands brand- och räddningsmyndigheter.

i) På området får ej användas eller upplagras svämgödsel, konstgödsel, slam från avloppsreningsverk, ensilage, växtskyddsmedel eller skadedjursgifter i sådan mängd eller på sådant sätt, att dessa ämnen i skadlig mängd kan komma i grundvattnet eller med ytvattnet i vattendragen eller bäckar och diken, som rinner ut i vattendragen.

Om man ej kan överenskomma om ovan i denna punkt nämnda begränsningar, bör Ålands landskapsstyrelses² direktiv följas vid användningen, tills vattendomsstolen på ansökan eventuellt bestämmer annat.

ÅLR ska ta fram direktiv (=riktlinjer/regler) för vad som får/kan användas och hur, se nedan. Kontakta ÅLR vid tveksamheter. Tillsynsansvar: ÅMHM.

Direktiv/anvisning från ÅLR:

Allmänt:

Allt vatten på Åland är utpekad som känsligt enligt nitratdirektivet. Extra känsligt för föroreningar och övergödande ämnen är dricksvattnet, varför ett starkt förebyggande skydd och stor aktsamhet behövs. I vattenlagens (1996:61) 4 kapitel finns allmänna kravbestämmelser avseende vatten som alltid måste följas. I vattenförordningens (2010:93), 2 kap, framgår utsläppsförbud och gränsvärden. De ämnen som avses specificeras speciellt i bilaga 2 och 3. I vattenförordningens bilaga 5 ingår miljö kvalitetsnormer för vattenmiljön, liksom skadliga ämnen i bilaga 6. Tröskelvärden för grundvatten framgår av bilaga 7. Kvävegödselmängder framgår av nitratbeslutet (2000:79), paragraf 5 och 6.

Gödsel: För föreskriften rekommenderas att Ålands landskapsregerings beslut (2000:79) om begränsning av utsläpp i vatten av nitrater från jordbruk (2007/135) ska följas när det avser lagring av gödsel och mängden gödselmedel som kan spridas. Bilaga 3 är speciellt viktig. De skyddszoner som rekommenderas runt brunnar och källor från vilka hushållsvatten tas måste följas, d.v.s. 30-100 m. Skyddszoner omfattande minst 10 m rekommenderas av försiktighetsskäl vid utfallsdiken och vattendrag, enligt nitratbeslutets bilaga 3, del 2. Enligt bilaga 3 bör gödsel i första hand spridas på våren. OBS! Föreskrift c måste iakttagas, d.v.s. 100 m gräns med omedelbar nedmyllning vid stränder, enligt beslut 32/1988/3:s bilagor.

Växtskyddsmedel och skadedjursgifter: Vid lagring av skadedjursgifter och växtskyddsmedel måste aktuell lagstiftning följas. Jordbruksbyrån har tillsynsansvar för växtskyddsmedel. För växtskyddsmedel avses: LL om växtskyddsmedel (ÅFS 2012:41), samt landskapsförordning om tillämpning på Åland av riksförfattningar om växtskyddsmedel (ÅFS 2012:43). För information om varsamt utnyttjande och andra regler hänvisas till jordbruksbyråns dokument: "Handlingsprogram för hållbar användning av växtskyddsmedel på Åland". Skadedjursgifter behandlas huvudsakligen i kemikalielagstiftningen. PÅ ÅMHM:s sida finns riktlinjer för förvaring av kemikalier.

² Ålands landskapsregering.

Slam från avloppsreningsverk: Aktuell lagstiftning ska följas. Se speciellt Vattenförordning (2010:93), bilaga 1 där kraven på avloppsvatten behandlas. Slam måste omhändertas på ett säkert och miljömässigt godtagbart sätt. Kontakta miljöbyråns miljöingenjör för närmare anvisningar. Ytterligare information finns på miljöbyråns hemsida.

I aktuell lagstiftning framgår vilken myndighet som är tillsynsansvarig.

j) Flygspridning av gödselämnena, växtskyddsämnen eller skadedjursgifter är förbjudet.

Flygspridning: är inte aktuell. Ålands vattens tillsynsansvar, enligt punkt 1 i övriga föreskrifter. Överträdelser anmäls till polisen.

k) Om det på skyddsområdet byggs nya, för genomgångstrafik avsedda allmänna vägar, skall dessa skyddsområdesföreskrifter samt vattenanskaffnings- och vattenskyddssynpunkter iaktas vid planeringen och byggandet.

Kommuner och ÅLR (Infrastrukturavdelningen)

l) På Dalkarby träsk är motorbåtstrafik ej tillåten. På Dalkarby träsk, Markusböle fjärden och Långsjön är motorbåtstävlingar ej tillåtna. Motorfordonstrafik vintertid är ej heller tillåten. Förbudet gäller ej nödvändig användning av motorbåt eller motordrivet fordon i samband med idkande av jord- eller skogsbruk eller annan motsvarande näring. Att använda motorbåt eller motorfordon vid tjänsteärenden, sjuktransporter och räddningsverksamhet eller motsvarande är tillåtet.

Ålands vattens informationsansvar. Ålands vatten kan polisanmäla vid överträdelser (då det handlar om motortrafik).

m) Vid de på de till detta utslag bifogade kartorna (bilagorna 1 och 2) utmärkta dikena är det på ett 3,0 m brett område räknat från dikesslätens yttre kant förbjudet att använda bekämpningsmedel mot skadedjur samt att bearbeta och gödsla marken.

Anläggning av permanent gräsvall och skörd av denna är dock tillåtet. I första hand bör markägaren och i andra hand Ålands Vatten Ab se till att skyddsrenarna sköts på ett från vattenvårdssynpunkt sakenligt sätt. I dessa skyddsrenar får nya sidodiken ej grävas.

Vid Gölbydikets utlopp får på åkerområde som hör till lägenheten Norräng RNr 5:9 i Gölby by av Jomala kommun inga sidodiken förekomma i skyddsrenarna

Markägaren ska ansvara för att se till att föreskriften efterlevs. Ålands vatten ska kontrollera att detta sköts. Ålands vatten bör således anmäla överträdelser till polisen. Jordbruksbyrån har ett myndighetsansvar/tillsynsansvar och måste beakta och informera om skyddsrenarna, t.ex. i samband med miljöstödet och dylikt. Markägarna har en gång fått ersättning för att skydda området. Digitala kartskikt med skyddsrenarna har tagits fram, de kommer att finnas tillgängliga hos både miljö- och jordbruksbyrån.

Ålands vatten kontrollerar och anmäler överträdelser.

Övriga föreskrifter

1) Vederbörande myndighet har rätt att granska avloppsvatten- och

avfallsbehandlingen i sådana fastigheter och boskapsbyggnader, som byggts innan detta utslag givits, samt övervaka att från dessa ej i skadlig omfattning kommer kvalitetsförsämrade ämnen i skyddsområdets grundvatten, sjöar, bäckar och diken. Ålands Vatten Ab har rätt att undersöka vattenkvaliteten i sjöarna och med iakttagande av nödvändig försiktighet de faktorer som kan påverka vattenkvaliteten samt även göra nödvändiga undersökningar för att utreda möjliga föroreningskällor.

2) Ålands Vatten Ab har rätt att på egen bekostnad ansluta fastigheter som byggts innan detta utslag givits, till allmänt avloppsnät eller avleda eller transportera avloppsvattnen från dessa bort från skyddsområdena. Fastighetsägaren står för den eventuella bruksavgiften, som förorsakas av anslutningen till avloppsnätet.

3) Ålands Vatten Ab har rätt att på egen bekostnad täta vägdikenas bottnar och slänter på skyddsområdena. Tätningen bör utföras så, att dikenas vattenledningsförmåga ej försämras. Tätningen bör utföras enligt direktiv, som ges av vägghållaren. Ålands Vatten Ab ansvarar för underhållet av tätningarna.

4) Ålands Vatten Ab bör enligt landskapsstyrelsens anvisningar på ett ändamålsenligt sätt utmärka skyddsområdenas gränser i terrängen samt upprätthålla utmärkningen. Gränserna bör utmärkas inom åtta månader efter det att detta utslag vunnit laga kraft.

5) Ålands Vatten Ab bör ofördröjligen skriftligen meddela vederbörande jordägare om skyddsområdena samt de föreskrifter som gäller dessa.

6) Ålands Vatten Ab bör utan dröjsmål ersätta vederbörande rättsinnehavare skada, men och annan förlust av förmån som förorsakas av skyddsåtgärder som bolaget vidtar på grund av detta utslag, om ej annat överenskommes.

Om man inte kan komma överens om dessa ersättningar, kan sakägare bringa ersättningsfrågan medelst ansökan till vattendomstolens avgörande.

Ansvarsfördelning

Ålands vatten Ab. Enligt domstolsbeslutet ska Ålands vatten informera markägare om skyddsområdena, de har rätt att på egen bekostnad täta bland annat dikesbottnar samt märka ut skyddsområdets gränser i terrängen. De har även rätt att på egen bekostnad ansluta fastigheter till allmänt avloppsnät. Utöver detta har de rätt att utföra undersökningar för att utreda möjliga föroreningskällor. Gällande skyddsområden runt de utmärkta dikena ska eventuella åtgärder utföras i samråd med Ålands vatten.

Ålands landskapsregering. Enligt vattenskyddsområdets regler kan Ålands landskapsregering ge närmare direktiv om t.ex. användning och upplagring av svämgödsel, konstgödsel, växtskyddsmedel inom vattenskyddsområdet.

Enligt vattenlagen (5 kap. 3 §) fastställer landskapsregeringen ett vattenskyddsområde samt kan ge tillstånd till vissa åtgärder eller verksamheter inom vattenskyddsområdet.

Miljöbyrå. Landskapsregeringens miljöbyrå har ett övergripande ansvar för frågor som avser miljön (vatten och avlopp mm) och kan bidra med råd och hjälp i olika frågor kopplat till aktuell lagstiftning.

Jordbruksbyrå. Landskapsregeringens jordbruksbyrå utför tillsyn gällande växtskyddsmedel och övrigt regelverk inom jordbruk.

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. ÅMHM arbetar med tillsyn och prövning av verksamheter inom miljö och hälsa, bland annat nitratbeslutet och större avloppsanläggningar.

Kommunerna. Kommunerna är prövnings- och tillsynsmyndighet för små avloppsanläggningar, motsvarande högst 25 pe.

Brand- och räddningsmyndigheterna. De ansvarar för tillsyn och besiktning av oljecisterner och kemikalieanläggningar.

Anmälan om olyckshändelse

Olyckshändelser, spill eller läckage, som utgör risk för vattenförorening, ska omedelbart anmälas av den som orsakat tillbudet eller fått kännedom om tillbudet.

Anmälan ska göras till Allmänt larmnummer tel: 112, till Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, tel: 528 600, vattentäktens huvudman Ålands vatten. tel: 32 860, Ålands landskapsregering tel: 25 000, Alarmcentralen tel: 19 000, Polisen tel: 527 100

Överträdelser. Överträdelser kan polisanmälas av vem som helst.

Länkar

Ytterligare information om växtskyddsmedel finns på Tukes hemsida:

<http://www.tukes.fi/Tiedostot/Kemikaalituotteet/kasvinsuojeluaineet/kuvat/bilder%20som%20f%c3%b6rtydligar%20skyddsavst%c3%a5nden.pdf>

Information om dricksvatten finns på Ålands vattens hemsida: <http://www.vatten.ax/>

Information om vattenskydd finns på Ålands landskapsregerings miljöbyrås hemsida. Hela hemsidan för landskapsregeringen förnyas i juni 2015. www.regeringen.ax

ÅMHM: <http://www.miljohalsoskydd.ax>

Bilagor till kartor

21.02.2017 På grund av upptäckt fel i kartorna redigeras dem nu av landskapsregeringen. Vänligen kontakta ansvarig tillsynsmyndighet Miljöbyrå för korrekta kartor.

